

Het Auteurscontractenrecht

Een aanscherping die scherper moet

In de vorige *Muziekwereld* schreven wij al over de aankomende aanscherping van het Auteurscontractenrecht, wetgeving die auteurs en artiesten moet beschermen tegen onredelijke contractvoorwaarden. Een consultatiewet werd inmiddels in openbare consultatie gegeven. Een definitief wetsvoorstel wordt verwacht tegen het einde van het jaar.

tekst: Erwin Angad-Gaur

De coronacrisis liet zien wat er allemaal mis is in de wereld van kunst en cultuur. Een van de weinige positieve effecten van de crisis. De al vaker, in onderzoek na onderzoek geconstateerde slechte inkomens- en onderhandelingspositie, werd een niet langer te bediscussiëren feit. Maar de daadwerkelijke oplossingen blijven uit. Zo ook in de auteursrechtwetgeving.

Al in 2020 verscheen de evaluatie van de wet. Een onderzoek door de universiteit van Leiden en het Instituut voor InformatieRecht (IvIR) in Amsterdam. Hoewel de onderzoekers vijf jaar een relatief korte periode vonden om definitieve conclusies te trekken, kwamen zij met een groot aantal voorstellen voor aanscherping. Toenmalig minister van Rechtsbescherming Sander Dekker liet de Kamer weten "met een positieve grondhouding" de aanbevelingen ter hand te zullen nemen.

Rapport

Meest opvallende aan het onderzoeksrapport was het veelvuldig gebruik van de term "blacklisting" (of varianten daarop). Het probleem werd daarmee in een woord samengevat: de onderhandelingspositie van veel makers is slecht en wie, met de wet in de

hand, zijn recht haalt, loopt het gevaar op een zwarte lijst te komen ('voor jou tien anderen'). Het overkwam meerdere makers de afgelopen jaren. Geen wonder dat van veel van de nieuwe mogelijkheden weinig gebruik werd gemaakt.

Omroep

Een schrijnend voorbeeld blijft daarbij de contractpraktijk van de publieke omroep. Componisten werden en worden bij compositieopdrachten voor zowel de commerciële als de publieke omroepen gedwongen bij een door de opdrachtgever aangewezen muziekuitgever te tekenen (en zo een derde van hun Buma/Stemra-inkomsten weg te tekenen) en vaak daarbovenop een 'kickback contract' te tekenen (een contract waarin zij zich verplichten ook over het overgebleven auteursdeel een groot aandeel, soms 50%, terug te betalen aan de opdrachtgever). In de Memorie van Toelichting bij de nieuwe wettelijke bepaling dat de maker een 'onredelijk bezwarende bepaling' kan laten vernietigen, kon de wetgever niet duidelijker zijn: "Een (...) voorbeeld van een onredelijke bezwarende bepaling is de zogeheten kickbackregeling op grond waarvan een maker verplicht is zijn van een collectieve beheersorganisatie

ontvangen makersvergoeding gedeeltelijk terug te betalen aan de opdrachtgever. Een dergelijke afspraak omzeilt het systeem van collectief beheer terwijl het collectief beheer nu juist mede beoogt makers een sterkere positie te geven in de onderhandelingen over auteursrechtvergoeding met gebruikers."

In 2022, zeven jaar na in werking treden van de nieuwe wettelijke bescherming, is aan deze contractpraktijk, ook en nota bene bij de door dezelfde overheid gefinancierde publieke omroep, weinig veranderd. Ook Ntb en VCTN hebben weinig stappen kunnen zetten; wij kunnen enkel makers steunen die hun recht besluiten te halen. Pogingen om muzikauteurs te verenigen in een gezamenlijke claim tegen de omroep liepen op niets uit. Wie zijn recht gaat halen loopt het gevaar nooit meer werk te krijgen. Met droge ogen is niet aan muzikauteurs te vertellen dat die angst onterecht is. Alleen collectieve oplossingen kunnen een verschil maken.

Collectiviteit

De zwakte van de nieuwe wettelijke rechten ligt dan ook in de individuele aanpak, de individuele rechten die de wetgever aan de

maker gaf. In plaats van het maken van de fundamentele keuze voor, waar mogelijk, een collectieve aanpak. Iets waar recentelijk de Duitse wetgever wel voor koos, door een collectieve vergoeding voor makers bij platforms als Facebook en YouTube in te voeren. Recentelijk besloot ook de Belgische regering deze aanpak te volgen. Daarnaast valt veel te doen buiten de directe wetgeving om. Zoals het vorige kabinet ook zelf aangaf (en zoals de onderzoekers constateerden) ligt de oplossing niet enkel in wetgeving, maar ook in 'flankerend beleid'. Een simpel voorbeeld: de overheid kan de organisaties die met publieke middelen worden gefinancierd verplichten zich aan de regels van fair practice te houden. Hoewel telkens gesteld wordt dat de daadwerkelijke invulling van fair practice 'aan het veld is', zou de wet een logisch startpunt kunnen zijn. Een contractpraktijk zonder 'onredelijk bezwa-

rende bepalingen' lijkt een minimumeis die de overheid aan zowel de omroepen als aan alle andere subsidieontvangers zou kunnen en moeten stellen. De enige sta-in-de-weg lijkt politieke wil.

Wetsvoorstel

Het nieuwe wetsvoorstel ontbeert dan ook de keuze voor collectieve oplossingen naar Duits model. Wel schept het wetsvoorstel de mogelijkheid door overheidsgeld gefinancierde organisaties te verplichten tot aansluiting bij de geschillencommissie Auteurscontractenrecht (een laagdrempelig alternatief voor de rechter). Een kleine stap naar het stellen van voorwaarden aan de omroep en andere instellingen. Ook scherpt het wetsvoorstel een aantal van de nieuwe rechten, onder meer de mogelijkheden voor ontbinding van contracten bij geen of onvoldoende exploitatie, aan. Voor filmmakers

neemt de wetgever wel de stap naar meer collectief beheer: ook voor Video on Demand zal (met dit wetsvoorstel) een vergoeding moeten worden betaald aan de makers (via onder meer LIRA, VEVAM en NORMA). Vreemd genoeg enkel bij die diensten waarvoor de consument betalen moet (bij diensten die enkel op advertenties draaien is geen collectieve vergoeding aan de makers verschuldigd). De vraag waarom een eerlijke vergoeding afhankelijk wordt gesteld van het businessmodel van de exploitant, blijft daarbij onbeantwoord. Misschien dat het antwoord simpelweg gelegen is in de angst voor collectieve oplossingen. Een hang naar de aloude aanpak, die niet effectief is gebleken. Aan de voorgestelde aanscherpingen is kortom nog veel aan te scherpen. Te hopen is dat ook de nieuwe verantwoordelijk minister Weerwind en de nieuwe Tweede Kamer dat de komende maanden in zullen zien.

- ingezonden mededeling -

world music forum open source network for the dutch world music industry

nl

consulting, promotion
research & policy development
World Blend Café network meetings

Dutch World Directory
guide for world music in the Netherlands

worldmusicforum.nl